

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่สำนักงานหม่อน
ไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถเขต 3 จังหวัดขอนแก่น

Factors Affecting Sericulture Groups Decision Making on Career Sustaining in
The Queen Sirikit Regional Office of Sericulture3, Khon Kaen Province

ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร¹ สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ² วิพัฒน์ หมั่นการ³ วิพร เกตุแก้ว⁴ และ เกษมชาติ นเรศเสนีย์⁵
Thananchakorn Pakittawichit¹, Sukhumvit Saiyasopon², Wipat Mankan³, Wiporn Katekao⁴, and
Kasemchart Naressenie⁵

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Ratanakosin Collage of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

¹E-mail: Thananchakorn.pak@rmutr.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6779-4311>

²E-mail: sukhumvt@kku.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3192-4236>

³E-mail: wipatmankan2495@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3743-8886>

⁴E-mail: wiporn99@yahoo.co.th, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7201-053X>

⁵E-mail: kasemchatn@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2461-0137>

Received 25/09/2023

Revised 20/10/2023

Accepted 30/10/2023

Abstract

Background and Aims: The occupation of agriculture has been closely associated with the Thai people for a long time. The cultivation of mulberry and sericulture have become alternative professions for Thai farmers. However, the number of individuals engaged in this profession is decreasing daily. This is due to the impact of borderless communication, the emergence of a new era of trade, and environmental changes, all of which affect farmers' livelihoods. The objective of this research was to study 1) The situation of mulberry cultivation and sericulture in the responsibility area of the Mulberry Cultivation Promotion Office, Region 3, which includes Khon Kaen Province. 2) The adaptation of farmers to economic, social, political, and technological changes. 3) Factors influencing the career decisions of the group of farmers.

Methodology: The research methodology used is a mixed-method approach, with a sample group consisting of members engaged in mulberry and sericulture cultivation in six provinces: Chaiyaphum, Kalasin, Roi Et, Maha Sarakham, Mukdahan, and Khon Kaen, totaling 361 individuals. The research tools used include questionnaires and group interviews. Statistical analysis methods used include averages, percentages, and multiple regression analysis.

Results: The study found that most mulberry and sericulture farmers primarily rely on household labor and typically own less than five rai of land. Many face challenges related to water availability for mulberry cultivation, with some areas experiencing insufficient water for adequate mulberry growth. There is a willingness among these farmers to adopt technological advancements in production and product processing with the assistance of government knowledge transfer initiatives. They also work to reduce unnecessary costs and collaborate in market negotiations. Factors influencing career decisions include personality traits, knowledge, understanding, and perception of the profession, job stability in mulberry and sericulture cultivation, quality of life, production/system management, land area used for cultivation, increasing age of farmers, succession planning, and participation in farmer groups.

Conclusion: Most mulberry and sericulture farmers are the main household laborers, have an area of no more than 5 rai/household, have problems with water and dryness, and try to adapt to technology and receive assistance from the government. Factors affecting the decision to maintain a career include personality traits, knowledge, job stability, quality of life, production system, growing area, age, occupational succession, and joining groups for market bargaining.

Keywords: Mulberry Cultivating Farmers; Career Decision-Making; Factors Affecting Career Pursuit

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคนไทยมานาน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอีกอาชีพทางเลือกของเกษตรกรคนไทย และปัจจุบันนับวันจะเหลือผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ลดลง ผลกระทบจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน การซื้อขายยุคใหม่ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมทำให้มีผลต่อการดำรงชีพของเกษตรกร ดังนั้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 3 จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรต่อสภาพเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพของกลุ่มเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในพื้นที่ 6 จังหวัดประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม มุกดาหาร และจังหวัดขอนแก่น สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามรายชื่อผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือ แบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Regression analysis)

ผลการวิจัย : เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 5 ไร่/ครัวเรือน มักประสบปัญหาด้านน้ำในการปลูกหม่อน บางแห่งประสบความแห้งแล้งปลูกหม่อนได้ไม่เพียงพอ มีการปรับตัวด้านการรับเทคโนโลยีในด้านการผลิตไหมและการแปรรูปผลิตภัณฑ์มาใช้ในการพัฒนาผลผลิตของตนโดยอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐในการถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษาดูงาน การสร้างนวัตกรรมการผลิต การพยายามลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพ คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะนิสัย ความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม คุณภาพชีวิต ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิตพื้นที่ใช้ปลูกหม่อนไหม อายุของเกษตรกรที่สูงขึ้น การมีผู้สืบทอดอาชีพ และการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ตามลำดับ

สรุปผล: เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่ใช้แรงงานครัวเรือนหลัก, มีพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่/ครัวเรือน, มีปัญหาด้านน้ำและความแห้ง, พยายามปรับตัวด้วยเทคโนโลยีและรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพมีคุณลักษณะนิสัย ความรู้ ความมั่นคงในอาชีพ คุณภาพชีวิต ระบบการผลิต พื้นที่ในการปลูก อายุ การสืบทอดอาชีพ และการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองทางการตลาด

คำสำคัญ: เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม; การตัดสินใจประกอบอาชีพ; ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ

บทนำ

ภาคเกษตรมีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เพราะมีการจ้างแรงงานสูงถึงร้อยละ 30.9 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหนึ่งที่อยู่คู่กับครอบครัวของเกษตรกร ซึ่งอาจเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง แม้ว่าบ้านเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพหลากหลายมากขึ้น กลับปรากฏว่าเกษตรกรบางส่วนยังคงดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในปัจจุบันจากการสำรวจอาชีพของประชาชนในหมู่บ้านนั้นพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมก็ยังปรากฏให้เห็นเป็นวิถีชีวิตทั่วไปของประชาชนในชนบท ซึ่งทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเป็นเอกลักษณ์ทางประเพณี ตลอดจนสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่มีการสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไหมไทยจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนไทย โดยเฉพาะเส้นไหมที่มีคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ผลิตในแหล่งอื่นๆ ของโลก (จิระศักดิ์ เพชรมีศรี, 2557) การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีในประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาเป็นเวลาประมาณ 70 - 80 ปี แต่ก็ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังนัก จนกระทั่งระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝ้าไหมไทยเริ่มเป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศมาก เกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่ๆ ให้ความสนใจการเลี้ยงไหม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรมากขึ้น เกษตรกรบางรายคิดว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนี้ใช้เวลาสั้น ความต้องการของตลาดมีมากและยาวนาน จึงได้หันมาสนใจอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตรจันทร์, 2554) การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้กระจายไปสู่เกษตรกรในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น จากสถิติในปี พ.ศ.2554 พบว่า

มีผู้ประกอบการอาชีพด้านการผลิตหม่อนไหมทั่วประเทศอยู่ประมาณ 87,632 ราย กระจายไปตามภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งการเกิดอากาศร้อน อากาศหนาว น้ำท่วม ภัยแล้ง ที่ผิดปกติรุนแรง และรวดเร็ว ยังมีผลต่อการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม เกษตรกรที่มีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต้องปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการของหนอนไหม (วิโรจน์ แก้วเรือง, 2560) ปัจจุบันในหลายพื้นที่ จำนวนเกษตรกรผู้ผลิตไหมมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เช่น จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากคนในวัยหนุ่มสาวในพื้นที่ไม่สนใจประกอบอาชีพนี้และมีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเกษตรกรที่มีอายุมากขึ้นตัดสินใจเลิกประกอบอาชีพนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมอาชีพนี้ คือการสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับอาชีพการผลิตหม่อนไหมให้กับเยาวชนในพื้นที่ โดยเริ่มต้นจากเยาวชนในชุมชนที่มีการประกอบอาชีพนี้อยู่และขยายไปสู่เยาวชนในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นการสร้างฐานความรู้ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของอาชีพ อีกทั้งรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายในด้านต่างๆ เช่น ด้านการพัฒนาอาชีพผลิตหม่อนไหม ด้านการพัฒนารูปแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์จากไหมให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานด้านการส่งเสริมทางการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น โดยกำหนดนโยบายที่มีความชัดเจน มีความต่อเนื่อง และมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง จะช่วยรักษาอาชีพนี้ให้อยู่คู่กับสังคมไทยได้ตลอดไป ซึ่งมูลค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถประมาณค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ประสิทธิ์ เพ็ชรสุข (2557) การที่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วนได้เปลี่ยนแปลงอาชีพตามการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เกษตรส่วนใหญ่เข้าสู่วัยผู้สูงอายุส่งผลถึงแรงงานในการประกอบอาชีพ ทำให้จำนวนผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดจำนวนลงเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันในบางช่วง ทางด้านการตลาดมีความต้องการซื้อลดลง ทำให้เกษตรกรขายสินค้าไม่ได้ราคาตามความคาดหวัง บางรายถึงกับหยุดการผลิตสินค้าหรือเลิกกิจการ แต่ในบางพื้นที่มีความต้องการผ้าไหมกลับสูงขึ้น อันสืบเนื่องมาจากความนิยมลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสวยงาม เช่น ผ้าไหมแพรวา สภาพการขึ้นลงของราคาผ้าไหมตามสถานการณ์นั้นทำให้เกษตรกรผู้ผลิตขาดความมั่นใจในความมั่นคงของอาชีพ อย่างไรก็ตามผ้าไหมก็ยังคงเป็นที่นิยมและมีราคาที่สูงคุ้มค่าต่อการผลิต อีกทั้งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้นเพื่อให้การประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่สามารถเสริมสร้างรายได้ของเกษตรกรเติบโตขึ้นอย่างมีทิศทาง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นไทยต่อไปในอนาคต จึงควรมีการศึกษาสภาพการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงไปตาม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการดำรงอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทางเลือกอาชีพในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต่อกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 3 จังหวัดขอนแก่น (สมข.3)
2. เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกร
4. เพื่อกำหนดทางเลือกเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการพัฒนาผลผลิตแบบเพิ่มมูลค่า

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

เมื่อนมนุษย์ต้องการทำอะไรบางอย่าง จะต้องมีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้นๆ แต่ที่สำคัญที่สุดคือการมีแรงจูงใจที่จะทำให้ทำงานที่ต้องทำประสบความสำเร็จ แรงจูงใจนี้ส่งผลให้เรามีทิศทางในการดำเนินงานและกำหนดว่างานจะเป็นอย่างไรการที่มีแรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเริ่มต้นทำสิ่งต่างๆ ที่เราต้องการทำ ชูดคำว่า "Beach (1965)" อธิบายถึงแรงจูงใจว่าเป็นความมุ่งมั่นที่ให้พลังในการทำงานใดๆ เพื่อให้ได้ผลสำเร็จ แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่กระตุ้นและเสริมการทำงานของมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมาย Mowday, et al (1979) กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึงสิ่งที่ส่งผลให้บุคคลแต่ละคนกระทำพฤติกรรมและเป็นแนวทางที่ชี้แนะให้สู่การกระทำพฤติกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละบุคคล แรงจูงใจช่วยสนับสนุนให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่และเป็นพลังที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคลเพื่อกระตุ้นการเคลื่อนไหวเพื่อบรรลุเป้าหมาย แรงจูงใจเน้นที่ความพยายามในการดำเนินการตามเป้าหมาย และการควบคุมพลังการทำงาน แทนการไล่ลงไปในผลลัพธ์ของงานที่ทำสำเร็จความหมายของแรงจูงใจได้ว่า มันเป็นปัจจัยหรือสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการอย่างแน่อน และเป็นแรงที่ช่วยให้พยายามตามเป้าหมายนั้นคงอยู่และมีการเคลื่อนไหวเพื่อบรรลุเป้าหมาย แรงจูงใจเน้นความพยายามที่ไล่ลงไปในการทำงานแทนการผลลัพธ์ของงานที่ทำ

กระบวนการเกิดแรงจูงใจ ประกอบด้วยส่วนสำคัญที่ 3 องค์ประกอบดังนี้ (1) ความต้องการ (Need) ความต้องการเกิดขึ้นเมื่อร่างกายรู้สึกไม่สมดุล สามารถเป็นความต้องการทางกายซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาชีวิต เช่น ความต้องการในอาหารและน้ำ, หรือความต้องการทางเพศ และอาจเป็นความต้องการทางจิตใจ เช่น ความต้องการในการได้รับความยอมรับจากผู้อื่นหรือความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือคณะ (2) แรงขับหรือแรงกระตุ้น (Drive) แรงขับหรือแรงกระตุ้นเป็นพลังที่เกิดขึ้นภายในร่างกายเพื่อระงับความต้องการ แรงขับนี้ทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แรงขับหรือแรงกระตุ้นเป็นหัวใจของกระบวนการจูงใจ เนื่องจากมันเป็นสิ่งที่กระตุ้นการกระทำเพื่อสนองความต้องการและลดแรงขับลง (3) เป้าหมาย (Goal) เป้าหมายเป็นสิ่งที่ตั้งไว้เพื่อสนองความต้องการและลดแรงขับ มันเป็นจุดสิ้นสุดสุดของกระบวนการจูงใจที่เราตั้งขึ้นเพื่อให้การกระทำเมื่อสิ้นสุดและเป็นผลลัพธ์ที่เราต้องการให้เกิดขึ้น

แรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยการเป็นแรงผลักดันให้คนทำงานเพื่อให้ได้สิ่งที่ขาดหายไปหรือต้องการ เราจะกระทำเพื่อสนองความต้องการนั้นโดยอัตโนมัติ แรงจูงใจนี้มีผลสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคคล และเป็นสิ่งที่ยอมรับกันว่าผลการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความสามารถของบุคคล การศึกษาและวิจัยที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาได้เน้นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้างานในหลายสายอาชีพ เช่น โรงงานประกอบรถยนต์ โรงงานผลิตเครื่องไฟฟ้า คนงานรถไฟและการประกันภัย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจสม่ำเสมอก็มีผลผลิตที่มีประสิทธิภาพดีและปริมาณมาก เนื่องจากมีความกระตือรือร้นและความมุ่งมั่นในการทำงาน(พงค์ หารดาร, 2540) ดังนั้น แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เราปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุความสำเร็จในงานได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกระทำและการควบคุมความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคคล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชีพ

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Tiedeman, David V., and O'hara, Robert P. (1976) ได้สร้างทฤษฎีการพัฒนารูปแบบอาชีพขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีการพัฒนาลักษณะของอีริกสัน (Erikson's Theory of Personality Development) เป็นพื้นฐานนอกจากนี้ ยังได้แนวความคิดจาก Ginzberg มาสร้างทฤษฎีจึงทำให้ทฤษฎีของเขาเป็นทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพที่เน้นทั้งด้านการตัดสินใจเลือกอาชีพและการปรับตัวในอาชีพของบุคคล ทิตแมนและโอฮาราเห็นว่าพัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องสร้างเอกลักษณ์ด้านอาชีพเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับงาน เขาได้อธิบายว่าประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้บุคคลสร้างเอกลักษณ์ด้านอาชีพขึ้นการสร้างเอกลักษณ์ด้านอาชีพดังกล่าวเป็นการสร้างเอกลักษณ์ในการทำงานของตนเองเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในสังคมได้ การสร้างเอกลักษณ์ของตนเองเป็นปรากฏการณ์ด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา พัฒนาการด้านอาชีพที่เน้นการตัดสินใจเลือกอาชีพและการปรับตัวในอาชีพประกอบด้วยขั้นต่าง ๆ หลายขั้นซึ่งบางครั้งอาจจะเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าตลอดชีวิตของบุคคลเมื่อบุคคลต้องเปลี่ยนงานใหม่อยู่เสมอ

Ginzberg, Eli. (1974) ได้กล่าวถึงทางเลือกอาชีพมี 2 ระยะ คือ 1) ระยะเตรียมเลือกอาชีพ (Period of Anticipation or Preoccupation) ในระยะนี้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ 4 ขั้นคือ (1) ขั้นสำรวจ (Exploration Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะทำการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ และประเมินตนเองในด้านความสนใจ ความสามารถ ความถนัด ประสบการณ์ลักษณะสาขาวิชาและลักษณะอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพ (2) ขั้นการก่อตัวของความคิด (Crystallization Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะนำเอาข้อมูลในขั้นสำรวจมาพิจารณาร่วมกับค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของตนเองประเภทของอาชีพและทางเลือกอื่น ๆ ความคิดจะเริ่มชัดเจนขึ้น (3) ขั้นการทดลองเลือกอาชีพ (Choice Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะทดลองตัดสินใจเลือกอาชีพ การตัดสินใจเลือกอาชีพครั้งนี้จะเป็นการตัดสินใจชั่วคราวหรือถาวรนั้นขึ้นอยู่กับข้อมูลที่บุคคลได้ทราบในขั้นการสำรวจและขั้นการก่อตัวของความคิด และ (4) ขั้นการพิจารณารายละเอียด (Clarification Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อจัดความสงสัยและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดและชัดเจนเพียงพอ เพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แน่นอน ระยะที่ 2) ระยะการประกอบอาชีพและการปรับตัว (Period of Implementation and Adjustment) ในระยะนี้บุคคลพร้อมและเริ่มประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรรมาแล้ว ระยะการประกอบอาชีพและการปรับตัวแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ 3 ขั้นคือ

(1) ขั้นเข้าสู่การศึกษาหรืออาชีพ (Induction Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะเข้าศึกษาในสาขาวิชาชีพ เพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพหรือเริ่มประกอบอาชีพที่ได้เลือกไว้แล้ว โดยทั่วไปบุคคลจะยอมรับและปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ (2) ขั้นการปรับปรุง (Reformation Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะได้รับการยอมรับในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาหรืออาชีพที่ได้เลือกแล้ว บุคคลจะพยายามประนีประนอมกันระหว่างเป้าหมายของตนเองกับของคนกลุ่มใหญ่และในที่สุดเขาก็จะคล้อยตามกัน (3) ขั้นความมั่นคง (Integration Stage) ในขั้นนี้บุคคลมีความมั่นคงและมีความสำเร็จในการศึกษาหรือการประกอบอาชีพและเห็นว่าอาชีพนั้นเหมาะสมกับตนเองเมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจกับอาชีพที่เขาเลือก เขาอาจจะเริ่มกระบวนการเลือกอาชีพใหม่อีกโดยใช้กระบวนการเลือกครั้งแรกเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกอาชีพครั้งต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่สำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เขต 3 จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด หลักการ และทฤษฎีแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพ ของ Tiedeman, David V., and O'hara, Robert P. (1976) และ แนวคิดการประกอบอาชีพ และแนวคิดการตัดสินใจเลือกอาชีพ ของ Ginzberg, Eli. (1974) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

คุณลักษณะประชากร

1. อายุ
2. รายได้ต่อครัวเรือน
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
4. ขนาดพื้นที่เกษตรครัวเรือนถือครอง
5. พื้นที่ที่ใช้ปลูกหม่อนไหม
6. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
7. สถานภาพสมรส
8. ระดับการศึกษา
9. เพศ
10. การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเดิมของครอบครัว
11. การมีผู้สืบทอดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
12. การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ปัจจัยภายใน

1. คุณลักษณะนิสัยของท่าน
2. ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ
3. ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
4. ด้านคุณภาพชีวิต
5. ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต

ปัจจัยภายนอก

- 1 ด้านการสนับสนุนจากเครือข่าย
- 2 ด้านแบบอย่างความสำเร็จของอาชีพ
- 3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
4. ด้านเศรษฐกิจ/ระบบตลาด
5. ด้านนโยบายรัฐ

การตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เป็นรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่ไปกับการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (Index of Item – Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่า IOC > 0.6 ทุกข้อ หลังจากนั้นนำ แบบสอบถามทำการ Try out กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกัน จำนวน 30 ราย เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) (ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2544) ได้ค่าคะแนนแบบสอบถามอยู่ที่ 0.843 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลโดย ประชากร ศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่สำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต ๓ จังหวัดขอนแก่น ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 361 ราย ได้มาด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง จากเกษตรกรสมาชิกกลุ่มใน 6 จังหวัด เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม นักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาจัดทำข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกณฑ์และปัจจัยพยากรณ์ ประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปัจจัยที่พบและส่งผลต่อการดำรงชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 120 คน รวมทั้งนักวิชาการเกษตร ผู้ประกอบการ นักวิชาการมหาวิทยาลัย โดยการใช้แบบประชุมกลุ่มในการรวบรวมข้อมูล และทำการถอดความข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

การใช้สถิติเชิงพรรณนาในการบรรยายข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ ใช้สถิติการวิเคราะห์แบบถดถอย (Regression) นำเสนองานด้วยการบรรยายประกอบตาราง ระยะเวลาใช้ระยะเวลาทั้งหมด 12 เดือน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ทำการศึกษาสถานการณ์ในการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรในปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยี ในการประกอบอาชีพ สภาพการณ์ทั่วไปของเศรษฐกิจโลก สถานการณ์ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย และจากบันทึกเอกสารของกรมหม่อนไหม และจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มากำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ด้านปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพในกลุ่ม การสืบทอดอาชีพ และแรงจูงใจที่จะทำให้ดำรงอาชีพนี้ต่อไป ส่วน

ปัจจัยภายนอกศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สภาพทางกายภาพ เพื่อนำมาสู่การหาแนวทางเพื่อพัฒนาปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมพื้นที่สำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต ๓ จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. **สถานการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในพื้นที่ สมข.3** เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน พื้นที่ในการถือครองไม่เกิน ห้าไร่/ครัวเรือน ใช้ระบบน้ำตามธรรมชาติในการเพาะปลูก มักประสบปัญหาเรื่องน้ำในการปลูกหม่อน ต้องออกนอกพื้นที่เพื่อซื้อใบหม่อนทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนและประกอบอาชีพนี้มากกว่า 26 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากครอบครัว ในพื้นที่ สมข.3 การประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในแต่ละจังหวัดได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมหัตถกรรม เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมอุตสาหกรรม และเกษตรกรผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เคยเลี้ยงมาแล้วและเคยผลิตผ้าไหมยังคงเป็นเกษตรกรรายเดิม ส่วนเกษตรกรรายใหม่เพิ่มจำนวนน้อยมาก

2. **สภาพการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม** จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เกษตรกรต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความอยู่รอด และทำให้การประกอบอาชีพสามารถอยู่รอดได้หรือได้รับผลกระทบน้อยที่สุด จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรที่สูงอายุที่ไม่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการผลิต กระบวนการผลิตยังเป็นแบบดั้งเดิม ภาครัฐได้เข้ามามีส่วนในการให้ความรู้ด้านกระบวนการผลิต การเลี้ยงไหม การย้อมไหม นอกจากนี้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันในการผลิต และจัดจำหน่าย โดยมีประธานกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมเป็นผู้ทำการตลาด และได้สร้างทายาทรุ่นใหม่ในการจำหน่ายผ้าไหม และใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการจำหน่าย และทำการตลาดผ้าไหม เกษตรกรพยายามเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการผลิต และเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคใหม่ๆ ที่ทางภาครัฐจัดทำให้

3. **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกร** จากการลงพื้นที่เกษตรกรทั้ง 6 จังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการดำรงอาชีพต่อไป สรุปได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยรวม 5 ด้าน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (ปัจจัยภายใน)

ปัจจัยภายในทั้ง 5 ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล
1. ด้านคุณลักษณะนิสัย	4.52	0.627	มากที่สุด
2. ด้านความรู้ ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ	3.90	1.143	มาก
3. ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	3.63	1.172	มาก
4. ด้านคุณภาพชีวิต	4.49	0.674	มาก
5. ด้านระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต	3.34	1.098	ปานกลาง
รวม	3.97	0.9428	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากที่สุดคือ

- 1) ด้านคุณลักษณะนิสัยของเกษตรกร คือนิสัยด้านรักการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีความมานะอดทน รักที่จะทำงานอยู่กับบ้าน มีความสุขที่ได้ประกอบอาชีพนี้ รองลงมาได้แก่
- 2) ระบบการผลิตและการจัดการผลิต ได้แก่การจัดการเรื่องพื้นที่ น้ำ อุปกรณ์ในการสาวไหม พันธุ์ไหม และการจัดจำหน่าย และ
- 3) ปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุดคือด้านการด้านความรู้ ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพตนเอง

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยรวม 5 ด้าน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่สัมพันธ์กับการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (ปัจจัยภายนอก)

ปัจจัยภายนอกทั้ง 5 ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล
1. ด้านการสนับสนุนจากเครือข่าย	2.90	1.175	ปานกลาง
2. ด้านแบบอย่างความสำเร็จของอาชีพ	3.89	1.066	มาก
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4.07	0.952	มาก
4. ด้านเศรษฐกิจ/ระบบตลาด	3.64	1.048	มาก
5. ด้านนโยบายของรัฐ	4.19	0.918	มาก
รวม	3.73	1.031	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำรงอาชีพ มีผลมากที่สุดคือ

- 1) ด้านนโยบายภาครัฐ ที่สนับสนุนอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการมีนโยบายในการสวมใส่ผ้าไหม การกระตุ้นการสวมใส่ผ้าไหมให้กับคนไทยและต่างประเทศ

- 2) รองลงมาได้แก่ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ยังนิยมสวมใส่ผ้าไหม เนื่องจากมีลวดลายที่สวยงามรวมถึงการสื่อให้เห็นถึงรสนิยมที่ดีในการสวมใส่เสื้อผ้า และมองว่าผู้ที่สวมใส่ผ้าไหมเป็นบุคคลที่มีรสนิยมดี
- 3) การที่ได้เห็นผู้ที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงอาชีพต่อไป

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	Sig.
คุณลักษณะประชากร					
1. อายุ	.012	.005	.134	2.202	.028**
2. รายได้ต่อครัวเรือน	3.991E-7	.000	.026	.474	.636
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-.007	.014	-.025	-.490	.624
4. ขนาดพื้นที่เกษตรครัวเรือนถือครอง	-.001	.003	-.024	-.478	.633
5. พื้นที่ที่ใช้ปลูกหม่อนไหม	.058	.019	.176	3.048	.002**
6. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	-.003	.003	-.064	-1.051	.294
7. สถานภาพสมรส	.297	.181	.082	1.643	.101
8. ระดับการศึกษา	-.090	.100	-.047	-.896	.371
9. เพศ	-.096	.144	-.034	-.664	.507
10. การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเดิมของครอบครัว	.186	.125	.083	1.488	.138
11. การมีผู้สืบทอดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	.197	.086	.115	2.287	.023**
12. การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	.387	.179	.107	2.168	.031**
13. ปัจจัยภายใน					
13.1 คุณลักษณะนิสัยของท่าน					
13.2 ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ					
13.3 ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	.404	.122	.246	3.302	.001**
13.4 ด้านคุณภาพชีวิต					
13.5 ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต					

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	Sig.
14. ปัจจัยภายนอก					
14.1 ด้านการสนับสนุนจากเครือข่าย					
14.2 ด้านแบบอย่างความสำเร็จของอาชีพ					
14.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม	.054	.100	.037	.545	.586
14.4 ด้านเศรษฐกิจ/ระบบตลาด					
14.5 ด้านนโยบายรัฐ					

$$R^2 = 0.677, S.E = 0.77, f = 5.735^*$$

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตัวแปรสามารถเขียนสมการพยากรณ์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในรูปสมการคะแนนดิบ $\hat{y}$ และสมการคะแนนมาตรฐาน $\hat{z}$ ได้ดังนี้

$\hat{y} = 0.77 + (0.404)$ (ปัจจัยภายในคุณลักษณะนิสัย ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ด้านความมั่นคง ด้านคุณภาพชีวิต และ ด้านระบบการผลิต) $+ (0.387)$ (การเป็นสมาชิกกลุ่ม) $+ (0.197)$ (การมีผู้สืบทอดอาชีพ) $+ (0.058)$ (พื้นที่ในการใช้ปลูกหม่อน) $+ (0.012)$ (อายุ)

$\hat{z} = (0.246)$ (ปัจจัยภายในคุณลักษณะนิสัย ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ด้านความมั่นคง ด้านคุณภาพชีวิต และ ด้านระบบการผลิต) $+ (0.176)$ (พื้นที่ในการใช้ปลูกหม่อน) $+ (0.134)$ (อายุ) $+ (0.115)$ (การมีผู้สืบทอดอาชีพ)

ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ ตัวแปรที่มีผล มีอิทธิพล มีความสัมพันธ์ ต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จากตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 14 ตัว พบว่า ตัวแปร ปัจจัยภายใน ด้านคุณลักษณะนิสัย ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ด้านคุณภาพชีวิต ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต พื้นที่ที่ใช้ปลูกหม่อนไหม อายุ ด้านการมีผู้สืบทอดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของหน่วยงานรัฐ **ร่วมกันทำนายการตัดสินใจที่จะประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ร้อยละ 67.7**

ส่วนตัวแปร รายได้ต่อครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่เกษตรครัวเรือนถือครองระยะเวลาในการประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เพศ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเดิมของครอบครัว และปัจจัยภายนอก **ไม่มีความสัมพันธ์** ต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนไหม

4. ทางเลือกเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการพัฒนาผลผลิตแบบเพิ่มมูลค่า จากการประชุมกลุ่มเพื่อเป็นการคืนข้อมูลสู่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และเพื่อหาข้อเสนอแนะร่วมกันเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ตลาดโลก และมีความสามารถในการแข่งขันสูง เกษตรกรรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีนวัตกรรมใหม่ที่จะช่วยพัฒนาขั้นตอนการผลิตที่มีคุณภาพเข้ามาสู่กลุ่มเกษตรกรให้มากขึ้น 2) การจัดหาตลาดที่แน่นอน และการส่งเสริมจากภาครัฐที่สม่ำเสมอ 3) การแก้ปัญหาด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกหม่อน 4) สร้างผลิตภัณฑ์เสริม เพื่อเพิ่มรายได้ที่เกิดจากอาชีพหม่อนไหม 5) ส่งเสริมการใช้ผ้าไหมให้มีความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยที่เป็นผ้าไหมแท้ที่ผลิตจากชุมชนต้นแบบ 6) รัฐบาลควรที่มาตรการการป้องกันผ้าไหมของเทียมที่มีราคาถูกเข้ามาดัดส่วนแบ่งทางการตลาดจากเกษตรกร 7) ช่วยส่งเสริมให้ราคาผ้าไหมมีราคาสูงขึ้น 8) ควรทำให้นโยบายที่ส่งเสริมและเกษตรกรมีความต่อเนื่อง เพื่อลดส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการผลิตหม่อนไหม 9) มาตรการช่วยเหลือของรัฐบาลให้มีความถูกต้อง ชัดเจน เป็นธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 3 โดยครอบคลุม 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดขอนแก่น พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจดำรงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้แก่ ปัจจัยภายในด้านคุณลักษณะนิสัย ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ด้านความมั่นคง ด้านคุณภาพชีวิต และ ด้านระบบการผลิต การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีผู้สืบทอดอาชีพ พื้นที่ในการใช้ปลูกหม่อน และอายุ

ปัจจัยภายในด้านคุณลักษณะนิสัย มีผลต่อการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนในการทำงาน และต้องเป็นผู้ที่มีใจรักในอาชีพของตน รวมถึงอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นอาชีพที่ต้องใช้เวลานานในการผลิต กว่าจะได้ผลผลิตออกมา มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความอดทนทำงานแม้ใช้เวลา ชอบทำงานอย่างเป็นอิสระ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแรงจูงใจในการพัฒนางาน และรักการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งเป็นไปตาม ทฤษฎี Composite Theory (Hoppock, 1976) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลจะเลือกประกอบอาชีพที่ตนเองสนใจและมีความถนัด และตอบสนองความต้องการของตนเองมากที่สุด โดยเน้นที่การรู้จักตนเองมากที่สุด การรู้จักตนเองอย่างแท้จริงทั้งในด้านความถนัด ความสนใจ อุปนิสัยใจคอ ลักษณะนิสัย จุดด้อย จุดเด่น ซึ่งมีส่วนช่วยเลือกการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (1)นิชนันท์ คงทวี และ ประภัสสร เกียรติสุนนท์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ความสนใจของตนเอง เลี้ยงสืบต่อจากญาติพี่น้อง ครอบครัว และบรรพบุรุษ มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่ทุกคนยอมรับในศิลปะฝีมือ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจดำรงอาชีพนี้ต่อไป ตามแนวคิดการตัดสินใจเลือกอาชีพตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์(Hierarchy) ของ A.H.Maslow ที่มีหลักการว่า มีการแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็นลำดับขั้น จากความต้องการขั้นพื้นฐานไปจนถึงความต้องการสูงสุด คือความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ และการที่จะได้พัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ ซึ่งได้ตัวแปรด้านการเลือกประกอบอาชีพตามความต้องการของตนเองซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลเอง ความสามารถอธิบายขั้นตอนการปลูกหม่อน ขั้นตอนการเลี้ยงไหม สามารถทำการสาวไหมได้ถูกต้องและไม่ชำรุดเสียหาย สามารถทำการย้อมสีผ้าให้ดูได้อย่างถูกต้อง สามารถทำการทอผ้าไหมเป็นลวดลายให้ดูได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการได้รับการถ่ายทอดความรู้หม่อนไหมจากญาติพี่น้องในครัวเรือน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นิษานันท์ คงทวี และประภัสสร เกียรติสุรนนท์ (2559) และงานของลำแพน สารจันทิก อำนาจ ตันยพุดิ พิมลรัตน์ เมธิธรรังสรรค์ กนกวรรณ วรวงศ์สมคำ เบญจมาศ แก้วรัตน์ พิญญพัชร ตรีฉิมพลี อาภาพร ชันติ (2560) ที่พบว่าปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ความสนใจของตนเอง การเลี้ยงดู การสืบต่อจากญาติพี่น้อง ครอบครัว และบรรพบุรุษ มีผลในการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ด้านความมั่นคง ด้านคุณภาพชีวิต และ ด้านระบบการผลิต เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพ การมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการดำรงชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในด้านระบบการผลิต หากได้รับการสนับสนุนหรือการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะทำให้เกษตรกรสามารถดำรงอาชีพนี้ต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร บุญชู และสิทธิ ภูมิวัฒน์ (2557) และ ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตรจันทร์. (2554) ที่ได้ทำการศึกษาศักยภาพของการผลิตไหมไทยเพื่อให้ได้คุณภาพ ในเรื่องการทำตลาดควรมีการแบ่งแยกตลาดที่ชัดเจนระหว่างไหมอุตสาหกรรมและไหมหัตถกรรม และภาครัฐควรทำการสนับสนุนในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น สนับสนุนการพัฒนาเครื่องจักรในการทอผ้าไหม สนับสนุนการผลิตผ้าไหมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลทางสถิติด้วย นอกจากนี้ ปัจจัยด้านความมั่นคง ด้านคุณภาพชีวิต และ ด้านระบบการผลิต ยังสอดคล้องในงานของ ศุภวรรณ เคียนเมธิ, สมหญิง ชูประยูร, ขาติ ศรีแสง, มยุรี ชมพูพิน, พิมลรัตน์ เมธิธรรังสรรค์, ภาวิณี อาสน์สุวรรณ และอาภาพร ชันติ (2561) ที่ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีด้านการผลิตหม่อนไหม และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม พบว่า เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาระบบการผลิต ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ไหม การเลี้ยง การพัฒนาสายพันธุ์ เทคนิคการตกแต่งลวดลายผ้าไหม เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและช่วยสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตและครอบครัวและยังสอดคล้อง กับงานของ ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ประสิทธิ์ เพ็ชรสุข (2557) ที่ศึกษาด้านความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรเพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพให้ดีขึ้น

การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีผู้สืบทอดอาชีพ พื้นที่ในการใช้ปลูกหม่อน และอายุ เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจว่าจะดำรงอาชีพนี้ต่อไปหรือไม่ การเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้เกษตรกรได้รับองค์ความรู้

และวิธีการในการพัฒนาอาชีพตนเอง รวมถึงได้มีโอกาสในการศึกษาการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิต และผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด การที่มีทายาทสืบทอดอาชีพเป็นความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากอาชีพนี้เป็นอาชีพที่เกิดจากความรักในอาชีพ เป็นงานที่ต้องอาศัยระยะเวลา และความอดทนที่สูง ในยุคปัจจุบันคุณลักษณะเหล่านี้ พบได้น้อยในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งปัจจัยด้านการมีผู้สืบทอดอาชีพนี้สอดคล้องในงานของ ศุภกฤต จันทรวิษญ์, พิชัย เชื้องาม, เยาวลักษณ์ ทองทวี และชุนณณัช คำวงษ์ (2560) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมของผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน พบว่า ประเด็นที่มีความต้องการระดับมากที่สุด คือ สนับสนุนระบบน้ำในแปลงหม่อนและจัดหาแหล่งจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงไหมในราคาถูก รองลงมาคือ สนับสนุนพันธุ์ไหมที่มีความเหมาะสมต่อการเลี้ยงในแต่ละฤดูกาล สนับสนุนพันธุ์หม่อนและไหมอย่างต่อเนื่อง จัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ด้านหม่อนไหมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการสร้างทายาทหม่อนไหม ส่วนทางด้านอายุของผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จะพบว่าเป็นปัญหาที่สำคัญเนื่องจากโครงสร้างปัจจุบัน ผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อายุมากกว่า 60 ปี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำรงอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่สำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เขต 3 จังหวัดขอนแก่นเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) พบว่า เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในแต่ละจังหวัดได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมหัตถกรรม เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมอุตสาหกรรม และเกษตรกรผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เคยเลี้ยงมาแล้วและเคยผลิตผ้าไหมยังคงเป็นเกษตรกรรายเดิม ส่วนเกษตรกรรายใหม่เพิ่มจำนวนน้อยมาก ความนิยมในการบริโภคผลิตภัณฑ์จากไหมของคนไทยมีแนวโน้มที่ไม่แน่นอน ทั้งมูลค่าการส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้ายังไม่คงที่ มีความผันผวนด้านการตลาดอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งผลกระทบจากการผลิตไหมเทียมในประเทศจีนที่เป็นคู่แข่งคนสำคัญของประเทศไทย ยังมีการเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปี ความแปรปรวนของฤดูกาลเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้ผลิตผลที่ได้ไม่สม่ำเสมอ ในบางปีผลผลิตน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดในบางปีผลผลิตมากเกินไป ทำให้ราคาตกต่ำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับตัวเข้ากับสภาพเศรษฐกิจ ที่แปรปรวนโดยการควบคุมด้านการใช้จ่ายในครัวเรือน และการทำตลาดผ้าไหม การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และติดตามการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไหมอย่างสม่ำเสมอและมีการรับเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาการผลิต เช่น เครื่องทอผ้าไหม เครื่องสาวไหม การย้อมสีไหม วิธีการดูแลรักษาผ้าไหม เพื่อให้คุณภาพสินค้าที่ออกมาได้คุณภาพ

ปัจจัยภายในด้านคุณลักษณะนิสัย ด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ด้านความมั่นคง ด้านคุณภาพชีวิต และ ด้านระบบการผลิต การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีผู้สืบทอดอาชีพ พื้นที่ในการใช้ปลูกหม่อนและอายุ มีอิทธิพลในการตัดสินใจที่จะดำรงอาชีพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการพัฒนาผลผลิตแบบเพิ่มมูลค่าได้แก่ การนำนวัตกรรมใหม่ที่จะช่วยพัฒนาขั้นตอนการผลิตที่มีคุณภาพ การจัดหาตลาดที่แน่นอน และการส่งเสริมจากภาครัฐที่สม่ำเสมอ การแก้ปัญหาด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกหม่อน ภาครัฐควรหามาตรการการป้องกันผ้าไหมของเทียมที่มีราคาถูกเข้ามาถึงส่วนแบ่งทางการตลาด ความต่อเนื่องของนโยบายที่ส่งเสริมเกษตรกร โครงการส่วนกลางจากรัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้ทั่วถึงทุกกลุ่ม (ไม่ควรมุ่งเน้นผลประโยชน์หรือกำไรมากเกินไป)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กรมหม่อนไหม ควรให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในอาชีพ ด้านความมั่นคงในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ด้านคุณภาพชีวิต ระบบการผลิต/การจัดการระบบผลิต พื้นที่ที่ใช้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อายุด้านการมีผู้สืบทอดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (ทายาทผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม) และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ของหน่วยงานรัฐ

2. กรมหม่อนไหม ควรให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการด้านนโยบายให้มีความต่อเนื่องในการช่วยเหลือและพัฒนาอาชีพเกษตรกร ไม่ควรหยุดการดำเนินงานโครงการที่ปฏิบัติมาแล้ว

3. กรมหม่อนไหม ควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้สูงอายุ มีมาตรการดูแลเกษตรกรกลุ่มนี้ เพื่อให้ดำรงอาชีพต่อไปได้พิจารณาเร่งดำเนินการดูแลกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ที่มีศักยภาพของพื้นที่แตกต่างกัน และให้ความสำคัญในการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานอื่น และการสร้างเครือข่าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการของเกษตรกรที่สูงอายุ ในการปฏิบัติตัว เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพนี้ต่อไปได้

2. ศึกษาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรกลุ่มที่ผลิตไหมให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม

3. ศึกษาแนวทางการจัดศูนย์การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ กรมหม่อนไหม ที่สนับสนุนด้านงบประมาณของโครงการ เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทุกท่าน ที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมประชุมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ทีมผู้ช่วยนักวิจัย เจ้าหน้าที่จากสำนักงานหม่อนไหมฯทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือทำให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จิระศักดิ์ เพชรมีศรี. (2557). การอบรมหลักสูตรเทคโนโลยีการจัดการสวนหม่อนให้ถูกหลักวิชาการและเพิ่มผลผลิต โครงการปรับโครงสร้างการผลิตหม่อนใหม่อุตสาหกรรม วันที่ 3 - 5 มีนาคม 2557 ณ วัดห้วยเหี้ย ต.ห้วยเหี้ย อ.นครไทย จ.พิษณุโลก. ศูนย์สารสนเทศหม่อนใหม่และประชาสัมพันธ์ กรมหม่อนไหม.
- ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตรจันทร์. (2554) การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม : แง่คิดพิจารณา ก่อนตัดสินใจเลี้ยงไหม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร.
- นิชานันท์ คงทวีและ ประภัสสร เกียรติสุรนนท์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. วารสารแก่นเกษตร, 44 (4), 631-638.
- พงศ์ หรดาล. (2540). จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ประสิทธิ์ เพ็ชรสุข. (2557). แนวทางการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดนราธิวาส. แก่นเกษตร, 42 (2), 211-220.
- ลำแพน สารจันทิก อำนาจ ตันยพุมิ พิมลรัตน์ เมธิธรรังสรรค์ กนกวรรณ วรวงศ์สมคำ เบ็ญจมาศ แก้วรัตน์ พิญญพัชร ตรีฉิมพลี อาภาพร ชันตี. (2560). การศึกษารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ และกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. รายงานวิจัยศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สำนักวิจัยและพัฒนาหม่อนไหม กรมหม่อนไหม : กรุงเทพฯ.
- วิโรจน์ แก้วเรือง. (2560). สาระนำรู้หม่อนไหม การเลี้ยงไหมต้องปรับเมื่อโลกเปลี่ยน. Retrieved 17 May 2017 from: <https://www.gotoknow.org/posts/500544>.
- ศิริพร บุญชู และสิทธิ ภูมิวัฒน์. (2557). การวิเคราะห์เศรษฐกิจการส่งออกผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหมไทย. สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีหม่อนไหม. กรุงเทพฯ: กรมหม่อนไหม.
- ศุภกฤต จันทรวิชัย พิชัย เชื้องาม เยาวลักษณ์ ทองทวี และชุมญาณซ์ คำวงษ์. (2560). ความต้องการได้รับการส่งเสริมของผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านในเขต จังหวัดอุบลราชธานี ประจำปี 2559. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 6 จังหวัดศรีสะเกษ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีหม่อนไหม.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2544). การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน
- ศุภวรรณ เคียนเมธิ, สมหญิง ชูประยูร, ชชาติ ศรีแสง, มยุรี ชมพูพิน, พิมลรัตน์ เมธิธรรังสรรค์, ภาวิณี อาสน์สุวรรณ และอาภาพร ชันตี (2561). การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตหม่อนไหม เพื่อนำไปปฏิบัติตาม ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระดับเกษตรกร. กรุงเทพฯ: กรมหม่อนไหม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ISSN 0858-0200.

- Beach, D.S. (1965). *Personnel: Management of People at Work*. New York: The Macmillan. Co. Ltd.
- Ginzberg, E. (1974). *Career Guidance*. New York: McGraw-Hill Co.
- Hoppock, R. (1976). *Occupational Information*. 4th ed. New York: McGraw-Hill.
- Mowday, R.T., Steers, R.M., & Porter, L.W. (1979). The measurement of organizational commitment. *Journal of Vocational Behavior*, 14(2), 224–247.
- Tiedeman, D.V., & O'Hara, R.P. (1976). *Career Development: Choice and Adjustment. Differentiation and Integration in Career Development*. New York.

